Riktlinjer för medborgardialog

Svalövs kommun

Innehåll

1 Inledning 3

1.1 Syfte 3
1.2 Övergripande ansvar och uppdrag 3
1.3 Medborgardialog – en process eller ett projekt? 4

2 Plan för medborgardialog 4

2.1 Är frågan aktuell för medborgardialog? 5
2.2 Mall: Plan för medborgardialog 5

3 Beslut om genomförande av medborgardialog 5

4 Design av medborgardialog 6

4.1 Bestäm graden av inflytande 6
4.2 Bestäm målgrupp för dialogen 7

5 Genomförande av medborgardialog 8

5.1 Är medborgardialog partipolitik? 8

6 Resultatsammanställning och utvärdering 8

7 Beslut i frågan 8

8 Återkoppling av medborgardialog 9

9 Återkoppling till fullmäktiges presidium 9

Dokumentinformation

Diarienummer: KS 523-2024
För uppföljning och revidering ansvarar: Kommunstyrelsen
Dokumentansvarig: Utvecklingschef
Dokumentet gäller för: Alla kommunens myndigheter
Giltighetsperiod: 2024-12-02–tillsvidare
Aktualitetsprövas/revideras: Inför varje mandatperiod.
Ersätter: Riktlinjer för medborgardialog i Svalövs kommun, antagna av kommunstyrelsen 2024-06-09 § 163
Publicerat i kommunal författningssamling: 2024-12-11
Antaget: Kommunstyrelsen 2024-12-02 § 338

1 Inledning

Svalövs kommuns vision bygger på idén om att vi tillsammans skapar den närtid och framtid vi vill leva i. Visionen förverkligas genom de samtal vi för om den framtid vi önskar, samt bygger på våra styrkor och våra önskemål om förändring.

För att realisera visionen är det viktigt att skapa former för delaktighet och dialog. Ett arbetssätt som systematiskt ökar medborgerligt inflytande är medborgardialog. Medborgardialog är ett arbetssätt som i grunden handlar om tillvaratagandet av medborgarnas kunskaper och idéer, samt ser dem som en tillgång för att forma Svalövs kommuns framtid.

1.1 Syfte

Riktlinjerna utgör grunden i Svalövs kommuns systematiska och samordnade arbete med medborgardialoger.

Dokumentet stödjer kommunstyrelsen och nämnderna i deras arbete med medborgardialoger, så de bedrivs på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt. Riktlinjerna utgår från kommunens policy för medborgardialog och förtydligar samt förklarar styrningen för medborgardialoger.

1.2 Övergripande ansvar och uppdrag

Kommunfullmäktiges presidium
Presidiet ansvarar för kommunens övergripande demokratifrågor, i samverkan med representanter från samtliga i kommunfullmäktige representerade politiska partier. Presidiet sammanställer och utvärderar nämndernas och kommunstyrelsens förslag till medborgardialog, samt lämnar rekommendation gällande medborgardialog till nämnder och styrelsen för verkställande av medborgardialog.

Kommunfullmäktiges presidium ska i sina rekommendationer till nämnder och kommunstyrelse beakta kommunfullmäktiges beslut 2024-10-21 § 216 punkt 3) om att en medborgardialog årligen ska fokusera på äldrefrågor och en medborgardialog årligen ska fokusera på funktionsvariationer.

Kommunstyrelsen
Kommunstyrelsen lämnar förslag till medborgardialog i verksamhetsövergripande frågor som berör flera nämnder. Kommunstyrelsen ansvarar för genomförandet av sådana medborgardialoger, samt att de sker i samråd med övriga nämnder. Nämnder deltar i den utsträckning det är motiverat utifrån dialogens ämne och syfte.

Kommunstyrelsen ansvarar för att verkställa kommunfullmäktiges beslut 2024-10-21 § 216 punkt 3) om att en medborgardialog årligen ska fokusera på äldrefrågor och en medborgardialog årligen ska fokusera på funktionsvariationer. Kommunstyrelsen ansvar därmed för att det för varje kalenderår tas fram minst ett (1) förslag på medborgardialog som fokuserar på äldrefrågor och minst ett (1) förslag på medborgardialog som fokuserar på funktionsvariationer. Kommunstyrelsen kan fördela detta ansvar genom att ge nämnderna i uppdrag att inkomma med förslag på medborgardialoger enligt ovan.

Nämnderna
Nämnderna ger förslag till medborgardialog i frågor som berör nämndens verksamhetsområde. Nämnderna fattar beslut om dialog samt utser styrgrupp som ansvarar för beslut om planering, genomförande och uppföljning av dialog.

Förvaltningen
Respektive sektorchef ansvarar för genomförande av medborgardialog. Kommunledningskontoret bidrar med stöd gällande metodkunskap och kommunikation till invånare.

I kommunledningskontorets ansvar ingår att utbilda både förtroendevalda och tjänstepersoner i medborgardialog.

1.3 Medborgardialog – en process eller ett projekt?

Medborgardialog kan förenklat definieras som dialog i en fråga som är påverkbar och där beslutsfattare är påverkbara. Frågan och målgrupp är tydligt definierad, på samma sätt är medborgarnas inflytande och vad de kan påverka i frågan tydligt definierat. Dialogen sker systematiskt och resultatet användas som beslutsunderlag och är vägledande inför beslut.

Medborgardialog som en del i styrningen handlar om aktiv och upprepad användning av dialog som ett tydligt inslag inför de beslut som fattas i kommunen. Det kan gälla beslut i nämnder, beredningar eller i kommunstyrelsen. De förtroendevalda synliggör dialogen med medborgarna i ett särskilt ärende eller i en särskild fråga genom att använda resultatet från dialogen som en del av underlaget inför beslut. Medborgardialog är alltså en process, inte ett projekt.

I denna process är det viktigt att betona de förtroendevaldas ansvar. Förtroendevalda ansvarar för frågan som det ska genomföras medborgardialog om. Men en medborgardialog behöver inte sluta i samförstånd. Det slutgiltiga ansvaret och beslutsfattandet ligger alltid hos de förtroendevalda som har ett ansvar för helheten, de politiska avvägningarna samt de beslut som fattas.

Det är också viktigt att poängtera att medborgardialog är en annan process som särskiljer sig från andra dialogformer som verksamhetsdialog (brukardialog) och den lagstadgade samrådsskyldigheten enligt plan- och bygglagen (PBL).

2 Plan för medborgardialog

Nämnder och kommunstyrelsen ska en gång om året besluta om en plan för medborgardialoger som sedan överlämnas till kommunfullmäktiges presidium.

Kommunstyrelsen ansvar för att det för varje kalenderår tas fram minst ett (1) förslag på medborgardialog som fokuserar på äldrefrågor och minst ett (1) förslag på medborgardialog som fokuserar på funktionsvariationer i enlighet med kommunfullmäktiges beslut 2024-10-21 § 216 punkt 3). Planen ska vara fullmäktiges presidium till handa senast sista april. Om en nämnd identifierar en lämplig fråga för medborgardialog efter inlämning av den årliga planen och om frågan inte kan vänta till nästa års plan, så kan nämnden i fråga skicka in en ny plan till fullmäktiges presidium. Fullmäktiges presidium utvärderar planen och lämnar rekommendation till nämnd eller styrelse för beslut.

Syftet med planerna är att skapa en systematik samt göra medborgardialog till en naturlig del i kommunens styrning. Varje nämnds överlämning av plan för medborgardialog till fullmäktiges presidium möjliggör en övergripande analys och lägesbild av kommunens behov av medborgardialoger. Presidiet har i

uppdrag att sammanställa planerna, kvalitetssäkra frågornas lämplighet för medborgardialog. Sedan lämnar presidiet rekommendation till nämnder och kommunstyrelsen angående vilka medborgardialoger som bör genomföras. Nämnden/styrelsen fattar sedan beslut utifrån fullmäktigepresidiets rekommendation från fullmäktiges presidium om genomförande av medborgardialog.

2.1 Är frågan aktuell för medborgardialog?

Det finns två frågor de förtroendevalda först behöver ta ställning till innan en fråga kan vara aktuell för medborgardialog. Frågorna handlar om huruvida frågan i sig är påverkningsbar och huruvida de som fattar beslutet är påverkningsbara. Kommunstyrelsen och nämnderna ska besvara nedanstående två frågor:

1. *Är frågan påverkbar?*
2. *Är vi som beslutsfattare påverkningsbara?*

Om svaret på den första frågan är nej, är frågan inte lämplig för medborgardialog och det finns ingen anledning att lägga resurser på en medborgardialog. Om svaret på den andra frågan är nej, gäller detsamma. Om svaret är nej på en eller båda ovannämnda frågor så är frågan inte lämplig för medborgardialog.

Om svaret på bägge frågorna är ja, finns det goda möjligheter att genom en väl planerad dialog stärka tilliten mellan förtroendevalda och medborgare. En tillit som kan vara avgörande för att framtida beslut i frågan ska accepteras och ses som legitimt. Frågan lämpar sig alltså för medborgardialog och det är en god idé att nämnden/styrelsen lägger till frågan till sin plan för medborgardialog.

2.2 Mall: Plan för medborgardialog

De frågor där nämnd eller styrelse identifierat behov av att hålla medborgardialog ska sammanställas i en plan för medborgardialog. Planen ska följa dokumentet *Plan för medborgardialog* där det specificeras vilka uppgifter nämnder och kommunstyrelse ska tillföra sin plan inför ställningstagande av kommunfullmäktiges presidium. Dokumentet *Plan för medborgardialog* betraktas som en kommungemensam rutin där revideringar av dokumentmallen godkänns enligt gällande riktlinje för styrdokument.

3 Beslut om genomförande av medborgardialog

Kommunfullmäktiges presidium väljer ut de föreslagna dialoger som har bäst förutsättningar för medborgardialog och lämnar rekommendation till nämnd eller styrelse för beslut för att på så sätt skapa ett systematiskt och samordnat arbetssätt med medborgardialog. Vid större dialoger ska presidiet även föra dialog med gruppledarna som är representerade i kommunfullmäktige. Kommunfullmäktiges presidium ska i sitt beslut att lämna rekommendation till nämnder och kommunstyrelse beakta kommunfullmäktiges beslut 2024-10-21 § 216 punkt 3) om att en medborgardialog årligen ska fokusera på äldrefrågor och en medborgardialog årligen ska fokusera på funktionsvariationer.

Frågan behandlas därefter i nämnd och kommunstyrelse som fattar beslut utifrån rekommendation från kommunfullmäktiges presidium.

Om en nämnd/styrelse beslutar att genomföra medborgardialog ska beslutet även fastställa budget och övriga resurser som behövs för genomförandet samt

styrgrupp. Styrgruppen består av ordförande och vice ordföranden samt kommunchef/sektorschef. Kommunchef/sektorchef tillsätter en projektledare och projektgrupp som ansvarar för att förbereda, genomföra, dokumentera och återkoppla resultatet.

4 Design av medborgardialog

Den grundläggande ansvarsfördelningen i kommunen är den mellan förvaltningen och politiken, där de förtroendevalda ska bestämma *vad* som ska göras medan tjänstepersoner anger *hur* detta ska ske på effektivaste sätt.

Vid design av medborgardialog bör följande frågor besvaras;

- Vad i frågan ska medborgarna få chans att påverka?
- Vilka är målgrupperna?
- Vilken/vilka geografisk(a) områden avses?
- Vilken/vilka metoder är lämpliga?
- Hur ser vår kommunikationsstrategi ut?
- Hur ska medborgardialogen utvärderas?
- Vilka resurser finns det och hur ser budgeten ut?
- Hur ser tidsplanen ut?

Innan dialogarbetet startar är det viktigt att se till så det finns resurser och kompetens för processens samtliga steg i organisationen. Det ska tydligt framgå vem som har ansvaret och för vad i de olika stegen i processen. Det gäller även rollfördelning mellan förtroendevalda och tjänstepersoner och vilka som ska representera kommunen vid genomförande av dialog. Representanter för kommunen kan vara förtroendevalda tillsammans med tjänstepersoner, eller endast tjänstepersoner beroende av vald dialogmetod.

Projektledaren har i uppgift att ta fram förslag på genomförande av medborgardialog. Förslaget för genomförande av medborgardialog bör bland annat innehålla en kommunikationsplan, plan för dokumentation och återkoppling, samt hur resultatet ska sammanställas. I handbok för medborgardialog i Svalövs kommun finns det stöd för design och genomförande av medborgardialog.

4.1 Bestäm graden av inflytande

Inför design av medborgardialog bör graden av inflytande för medborgarna tydliggöras. Det ska vara tydligt för deltagarna i dialogen vad i frågan medborgarna har möjlighet att påverka.

Bild 1 illustrerar Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) delaktighetstrappa. Trappan består av fem nivåer. Det första steget är aktuellt när nämnd/styrelse valt att inte genomföra en medborgadialog. De resterande fyra trappstegen illustrerar hur val av dialogform påverkar medborgarnas möjligheter till påverkan. Det är därför viktigt att nämnden/styrelsen frågar sig vilken påverkansmöjlighet som medborgarna ska ha i frågan genom medborgardialogen. Nedan redogörs i korta drag dialogformerna som illustreras i SKR:s trappa i Bild 1.

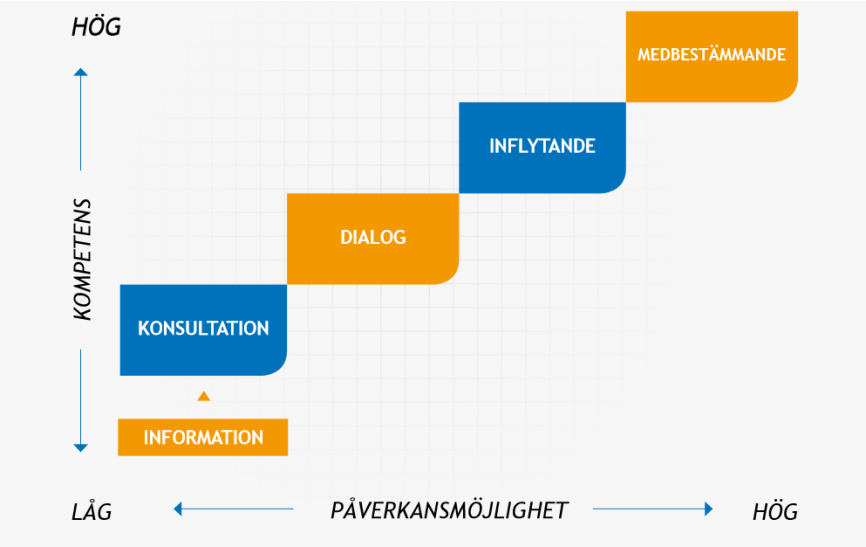

Bild 1. SKR:s delaktighetstrappa.

INFORMATION
Beslut att inte genomföra medborgardialog är fattat. Kommunen tar ställning till vilken information som ges till medborgare för att de ska ha kunskap om frågan och på så vis ha en grundläggande möjlighet till delaktighet. Det är önskvärt att informationen även innehåller politiska ställningstaganden för att möjliggöra ansvarsutkrävande.

KONSULTATION
Beslut att genomföra medborgardialog är taget. Kommunen har ett antal alternativ som de vill att medborgarna tar ställning till. Konsultation innebär att den enskilde medborgare får tycka till utan att behöva höra eller ta del av vad andra medborgare tycker i frågan.

DIALOG
Beslut att genomföra medborgardialog är taget. Kommunen bjuder in eller söker upp grupper för att höra deras synpunkter i en särskild fråga. Medborgare ges möjlighet att mötas och höra andra medborgares synpunkter, samt dela med sig av sina egna. I mötena finns det ingen strävan efter konsensus. Kommunen dokumenterar synpunkterna som underlag till beslut i frågan.

INFLYTANDE
Genomförande av medborgardialog är beslutat. Kommunen bjuder in och/eller söker upp grupper av medborgare, involverar dem i en längre process för att ta fram förslag till lösningar som sedan presenteras för politiken. Medborgare ges möjlighet till möten med andra medborgare för att tillsammans bryta sina perspektiv, skapa ny kunskap och hållbara lösningar.

MEDBESTÄMMANDE
Beslut att genomföra medborgardialog är taget. Kommunen bjuder in och/eller söker upp grupper av medborgare för att involvera dem i längre processer. I medbestämmandeprocesser får medborgarna tillsammans med förtroendevalda, tjänstepersoner och andra aktörer i samhället medskapa, besluta och ta ansvar för lösningars genomförande

4.2 Bestäm målgrupp för dialogen

Det viktigt att i ett tidigt stadie bestämma vilka perspektiv som medborgardialogen syftar till att lyfta fram. En av de grundläggande idéerna

med systematisk medborgardialog är att skapa arenor även för de grupper som sällan hörs i debatten. Störst resurser bör läggas på de grupper som mest berörs av frågan men sällan gör sin röst hörd, eftersom de som ”alltid hörs” sannolikt kommer delta även om inbjudan till exempel endast består av en annons i lokalpressen. När dialogen planeras behöver en enklare kartläggning genomföras över vilka grupper som är viktigast att nå. Kartläggningen fungerar som underlag till val av kommunikationsmetoder.

Kommunfullmäktige har 2024-10-21 § 216 punkt 3) beslutat att en medborgardialog årligen ska fokusera på äldrefrågor och en medborgardialog årligen ska fokusera på funktionsvariationer. Det konstateras att nämnderna enligt beslutet ovan därmed har att särskilt beakta målgruppen äldre respektive personer med funktionsvariation för minst två (2) av de medborgardialoger som hålls årligen. Planeringen ska dock genomföras med förståelse för den stora variation av perspektiv som ryms inom dessa grupper.

5 Genomförande av medborgardialog

Tjänstepersonerna ansvarar för att förbereda, genomföra, dokumentera och återkoppla resultatet. Deras ansvar innebär att tjänstepersonerna står för metodkunskap, framtagande av faktaunderlag, processledning och dokumentering av dialog.

De förtroendevaldas främsta roll blir att lyssna för att få en ökad förståelse för medborgarnas värderingar och behov i den aktuella frågan.

5.1 Är medborgardialog partipolitik?

I medborgardialoger representerar politikerna Svalövs kommun. Det innebär att man som förtroendevald är lyhörd mot medborgarna. Att man tidigt i processen ställer frågor till och lyssnar på medborgarna innan det blir partipolitik av frågan. Fokus bör ligga på värderingar, behov samt att förstå olika versioner av vad som är viktigt för medborgarna. Det handlar dessutom om att skapa ett intresse hos medborgarna för samhället i stort, att man som medborgare får en känsla av att vi tillsammans skapar och formar Svalövs kommuns framtid.

I rollen som partipolitiker ligger istället fokus på att sända budskap och att svara på frågor om varför. Partipolitikern tydliggör sin version av vad som är viktigast och skapar intresse för partimedlemskap.

6 Resultatsammanställning och utvärdering

Efter genomförd medborgardialog ansvarar tjänstepersoner för resultatsammanställning samt utvärdering av utförd medborgardialog.

Syftet med utvärderingen är dels att få kunskap om resultat har uppnåtts, men också för lärande inför framtida dialoger. Dialogprocessen ska utvärderas och utvecklas löpande. I de fall det är lämpligt och möjligt ska deltagande medborgare ges möjlighet att bidra till utvärderingen av processen.

7 Beslut i frågan

När resultatet av dialogen sammanställts ska nämnd eller kommunstyrelsen använda det som underlag inför beslut i den aktuella frågan. Det är en del av

styrningen och det ska framgå på vilket sätt hänsyn tagits till resultatet inför beslut. Resultatet är ett av flera beslutsunderlag i ett ärende, men ska vara vägledande för beslut i frågan.

8 Återkoppling av medborgardialog

Återkoppling till de som deltagit är avgörande för att medborgarna ska känna förtroende och uppleva medborgardialogen som meningsfull. Återkoppling kan ske på olika sätt. Vilka kommunikationskanaler som medborgarna tar till sig information via bör undersökas inför återkopplingen.

Tjänstepersonerna ansvarar för att återkoppla på lämpligt sätt till deltagarna i medborgardialogen. Hur återkoppling ska ske behöver synkroniseras med kommunikationsprocessen så det tydligt framgår hur och när återkoppling ska ske.

Återkoppling ska ske i närtid efter genomförd dialog, men det finns också ett stort värde i kontinuerlig information fram till beslut i ärendet fattas och/eller verkställs.

9 Återkoppling till fullmäktiges presidium

Respektive styrgrupp ansvarar för återkoppling av genomförda medborgardialoger till kommunfullmäktiges presidium.

Resultatsammanställningen av medborgardialogen översänds till kommunfullmäktiges presidium som ansvarar för kommunens övergripande sammanställning av medborgardialoger. Kommunfullmäktiges presidium anmäler sedan sin sammanställning till fullmäktige. Syftet med sammanställningen är att få kunskap om uppnådda resultat samt synliggöra genomförda medborgardialoger.